

group-sanctions

2. Lawrence H. Summers, Philip Zelickow, and Robert B. Zoellick, The Other Counteroffensive to Save Ukraine. A New European Recovery Program. June 15, 2023. Access: <https://www.foreignaffairs.com/ukraine/other-counteroffensive-save-ukraine>

3. Crawford J., Counter-measures as Interim Measures. 5 EJ/L (1994) 65-76. P. 66. Electronic Resource. – Regime of Access: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/<https://www.international-arbitration-attorney.com/wp-content/uploads/arbitrationlaw1270.pdf>

4. Fitzgerald E., Helping States Help Themselves: Rethinking the Doctrine of Countermeasures. Are Countermeasures an effective means of Resolving Disputes Between States? MACQUARIE LAW JOURNAL. Vol. 16. (P. 67-88). P. 81.

5. Legal memorandum from 20 November 2023. URL: <https://drive.google.com/file/d/1kx-sEuJAQeD6wELgczSolQKYMZhntB1/view>

УДК 341

Фліссак К. А.

д.е.н., професор, професор кафедри міжнародного права та міграційної політики, Західноукраїнський національний університет

МІЖНАРОДНІ ДОГОВОРИ ЯК ДЖЕРЕЛА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ЄВРОПИ

В структурі наукових знань, які складають основу сучасного міжнародного права, є чимало компонентів, без яких уявити його практично неможливо. Разом з тим, можна знайти і такі його складові, які продовжують оспорюватись представниками інших галузей науки. Прикладом може служити історія міжнародного права, яку або відносили до загальної історії, або вимагали її розгляду в межах загальноправової проблематики. Навіть у випадку визнання її незалежного характеру серед інших юридичних наук, обмежувались часові рамки, в межах яких історія міжнародного права повинна була б локалізуватись. Так, наприклад, ряд авторів веде мову про те, що вона веде відлік від моменту «появи сучасної суверенної держави» [1, р. 103]. При використанні подібного підходу за межами розгляду опиняться цілі часові епохи, за яких, на нашу думку, міжнародне право вже сформувалось як об'єктивна реальність у складі юриспруденції. Одним із таких історичних періодів є Середньовіччя, на якому зосереджена увага даного дослідження.

До числа головних причин, через які ряд науковців відмовляють середньовічній Європі у існуванні повноцінного міжнародного права, а отже і його окремої історії, є те, що поняття суверенного суб'єкта міжнародних відносин достатньо сильно відрізнялось від його сучасного тлумачення і розуміння. Так, важливий принцип державного суверенітету того часу, відомий

як *superiorem non recognoscens* (дослівно з латинської мови даний вислів можна перекласти як «не визнаючи переваги» або ж «той, хто не визнає верховенства іншого над собою»), поширювався не тільки на правителів країн, але і на феодалів нижчих рівнів, духовні заклади, міста тощо. Відповідно право на використання сили або на укладення міжнародних угод мали не тільки імператори, королі або рівні їм особи, що утруднює розмежування договорів, які ними укладались за критерієм приналежності до міжнародного публічного або приватного права згідно до сучасної термінології.

З іншого боку, не менш важливою ознакою справді суверенної держави є її здатність дотримуватись принципу *pacta sunt servanda* (лат. "угоди повинні дотримуватися"). Для розглядуваної епохи її забезпечення здійснювалось із залученням релігійних ритуалів та формул. Така традиція сягала своїм корінням глибокої античності і тривала орієнтовно до XVII століття [2]. В середні віки панувало уявлення про те, що угода сформульована як клятва перед обличчям людей та бога (богів), є більш надійним способом фіксації міждержавних домовленостей, особливо у конфліктних ситуаціях. Цікавим є той факт, дане правило працювало навіть у випадку договорів між представниками різних релігій. Прикладом може служити Угода, яку в 1073 р. уклали Король Наварри Санчо IV та Емір Сарагоси Ахмад I аль-Муктадир [3]. Такий формат є одним із найбільш часто вживаних у документах, які охоплювали період з 700 по 1200 р. н.е.

Разом з тим, у Середні віки існували певні труднощі із дотриманням *pacta sunt servanda*, оскільки непоодинокими були ситуації, коли разом зі смертю особи, яка приносила присягу, спадкоємці відхиляли обов'язковість її виконання, посилаючись на те, що вони її не приймали і тому вважають її такою, що втратила юридичну силу. Таким чином, вважаємо, що відносно міжнародного права у Середньовіччі *pacta sunt servanda* можна розглядати, з одного боку, як загальний принцип права, який є притаманним багатьом культурам і правовим системам, а з іншого боку – як звичайну норму, послідовна практика якої проявляється в тому, як укладались міжнародні договори впродовж декількох тисяч років.

Очевидно, що коли мова йде про віднесення того чи іншого документа до джерел міжнародного права в досліджувану епоху, значною проблемою залишатиметься повна відсутність міжнародно-правових актів, які б чітко визначали або перелік таких джерел, як це зроблено у XX ст. у Статуті Міжнародного суду ООН, або їх обов'язкові ознаки, як це має місце у Віденській конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. Крім того, як зазначає, наприклад, Дж.Бенхем, у період з 700 по 1200 рік налічується понад 1040 згадок міжнародних договорів в інших документах, без збереження самого тексту даних угод [4, р. 23].

Таким чином, підсумовуючи все вищезазначене, з впевненістю можна констатувати наступне: *по-перше*, обмежувати міжнародне право та його історію XX-XXI ст. або декількома останніми століттями світової історії є контрпродуктивним, *по-друге*, попри розбіжності в тлумаченні сутності категорій державного суверенітету та міжнародного договору, останні виступали дієвим інструментом регулювання міжнародних відносин в Середньовіччі, *по-третє*, безумовно необхідними є подальші дослідження зазначеної проблематики в інтересах вітчизняної науки історії міжнародного

права.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Lesaffer R. The Grotian Tradition revisited: Change and Continuity in the History of International law. *The British Yearbook of International Law* - 2002. Seventy-third year of issue. Oxford: At the Clarendon Press.
2. Ziegler K.-H. Conclusion and Publication of International Treaties in Antiquity. *Israel Law Review*, 29 (1995), 233 p.
3. Fletcher R.A. Reconquest and Crusade in Spain. *Transactions of the Royal Historical Society*. 1987; 37:31-47. doi:10.2307/3679149
4. Benham, J. *The Sources of International Law: Treaties*. Manchester University Press, 2022, 337 p.

УДК 340.13:341.64+305

Ковальчук А. Г.
здобувачка вищої освіти на
магістерському рівні
юридичного факультету
Хмельницького університету управління
та права імені Леоніда Юзькова

ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Досягнення ґендерної рівності є однією з найбільш актуальних проблем сучасності та розглядається як центральна у справі захисту прав людини, функціонування демократії, утвердження верховенства права та економічного зростання і сталого розвитку [2]. В сучасному світі дане питання визначається як важливий аспект суспільного прогресу та захисту прав людини. Особливо важливо розглядати застосування цього принципу у контексті міжнародного правозахисту, зокрема в практиці Європейського суду з прав людини. Практика ЄСПЛ відіграє важливу роль у формуванні та втіленні принципів справедливості в контексті ґендерної рівності. Так у рішенні у справі «Шулер-Цґраґґен проти Швейцарії» (Schuler-Zgraggen v. Switzerland) 1993 року ЄСПЛ наголосив на забезпеченні ґендерної рівності у державах – членах Ради Європи як одному з головних завдань.

Ґендерна рівність передбачає рівні права для жінок і чоловіків, дівчат і хлопців, а також їхню однакову значущість, можливості, обов'язки та участь у всіх сферах суспільного і приватного життя. Так само вона означає рівний доступ жінок і чоловіків до ресурсів та їхнього розподілу між ними [3]. Аналізуючи рішення ЄСПЛ можна зробити висновок, що принцип ґендерної рівності застосовується з 1990-х років, проте у той час сам термін «ґендерна рівність» не використовувався, замість цього вживався вираз «рівність статей» («Шулер-Цґраґґен проти Швейцарії» (Schuler-Zgraggen v. Switzerland), «Петровіч проти Австрії» (Petrovic v. Austria)). Проте уже на початку 2000-х